

RAZNO

Špiljski motivi slikara Fra Angelica iz 1420. godine

S predsjednikom Komisije za povijest speleologije Međunarodne speleološke unije (UIS), Bernardom Chiralom, razmjenjujem razne podatke iz povijesti speleologije u svijetu pa mi je tako početkom godine poslao sliku i posebno jedan njen dio (detalj) za koji nije znao što predstavlja, ali je pretpostavio da je to neki "špiljski" motiv. O tome je već raspravljao s mnogim poznatim speleolozima u svijetu (Paolo Forti, Johannes Mattes, Arigo Cigna, Jasminko Mulaomerović i dr.), ali nije došao do konačnog odgovora. Zbog toga je zamolio i mene da pokušam odgonetnuti o čemu je riječ. Radi se o slici talijanskog slikara

poznatog pod nazivom Fra Angelico (pravo ime mu je Giovanni da Fiesole, Vicchio di Mugello 1387. – Rim 1455.). Slikao je uglavnom sakralne motive. Za zanimljiva slika pod nazivom "Slike iz života svetih otaca" (Thebaïrd) nastala je 1420. godine, a sada je izložak u Muzeju lijepe umjetnosti (Museum of Fine Art) u Budimpešti. Na slici veličine 738 × 1050 mm nalazi se mnoštvo motiva koji prikazuju ondašnji život monaha. Svi detalji te slike ustvari su minijature i samo pažljivim gledanjem moguće je izdvojiti pojedine detalje, u ovom slučaju takve koji su vezani uz špilje. Ja sam uočio dva.

"Slike iz života svetih otaca" Fra Angelica iz 1420. godine

Detalj 1: Hvatanje hrane iznad provalije

Prvi špiljski motiv je detalj slike koji mi je poslao Bernard Chiról (nažalost nije ga znao protumačiti), a nalazi se u samom središtu cijele slike. Na tom se detalju vidi petero monaha. U lijevom gornjem dijelu slike monah u bijeloj halji spušta preko kolotura na užetu obješen kotlić (vjerojatno s hranom), a prihvaća ga dolje monah u smeđoj halji s crnom kapom na glavi, koji stoji ispred otvora špilje nagnut iznad provalije. Njemu udesno, ispred otvora špilje, nalazi se monah koji kleči s uzdignutim rukama na molitvu, prekriven dugom sijedom kosom. Ostala dva prikazana monaha nisu motivom vezana uz špilje.

Drugi se detalj nalazi u lijevom gornjem dijelu slike, a predstavlja skupinu od četvero monaha koji sklopljenim rukama na molitvu gledaju ulijevo gore. Ispred njihovih glava nalazi se velik stalaktit a ispred njega osvijetljena kontura špilje (nazire se svjetli sigasti saljev i u pozadini velik crni otvor (dalji prolaz u špilju).

Detalj 2: Molitva u špilji

Cijela slika obiluje detaljima (minijaturama) iz života srednjovjekovnih monaha, koji su često odlazili u planine i živjeli neko vrijeme u špiljama, gdje su se posvetili molitvi. Da ne bi morali napuštati špilju radi nabave hrane i, možda, vode, o njima su se brinuli drugi monasi i na razne načine dostavljali hranu. Iz slike je vidljivo da je u nekim špiljama živjelo više monaha a u drugima samo jedan. Špilje u kojima su živjeli monasi očito nisu bile lako dostupne, jer su monasi vjerojatno baš takve i tražili. Kako su monasi tada živjeli u takvim špiljama možemo samo pretpostavljati, jer o stvarnom njihovu životu znamo vrlo malo.

Budući da su detalji slike prikazani prilično tamnim bojama, a osim toga su sitni pa ih je malo teže raspoznati, ali uz malo volje i pažnje moguće je doživjeti ugođaje koji predstavljaju ovi dijelovi slike. Oni su zanimljivi speleolozima, jer spadaju među najstarije umjetničke slike sa speleološkim motivom na svijetu.

Fra Angelico zastupljen je i u Strosmayerovoj galeriji u Zagrebu i to diptihom "Stigmatizacija sv. Franje" i "Smrt sv. Petra Mučenika".

Vlado Božić

Poštanska marka – Špiljski lav

U listopadu 2016. Hrvatske pošte su izdale dvije poštanske marke posvećene paleontologiji, na kojima su motivi dramaljski lav i zagrebački kit. O nalazima koštanih ostatataka pleistocenske faune iz jame Vrtare male pokraj Dramlja blizu Crikvenice pisali smo u ovom časopisu (V. Jalžić, 2005., 32-36), među njima i o kosturu špiljskog lava, a posebno o izložbi održanoj u Crikvenici posvećenoj samo ovom špiljskom lavu iz jame Vrtare male (Posarić, 2010, 111-112).

Na jednoj marki je prikazan kit čije su kosti pronađene u podsusedskom kamenolomu, a na drugoj špiljski lav iz jame Vrtare male koju su od 2005. istraživali naši članovi i surađivali s odgovarajućim institucijama te 2010. organizirali izložbu u Crikvenici. Špiljski je lav živio na ovim prostorima prije oko 300.000 godina i u jamu je, kao i druge životinje, upao slučajno. Na temelju ostataka triju odraslih mužjaka i jedne ženke zaključeno je da je taj lav bio oko pola metra dulji od današnjeg lava i najveći do sada nađen u svijetu. To je i razlog zašto je dobio čast da bude predstavljen na hrvatskoj poštanskoj marki. Zadovoljstvo je vidjeti da je rezultat speleološkog i paleontološkog istraživanja naših članova predstavljen i na ovaj način.

Vijest o ovoj marki zabilježena je i u međunarodnom speleofilatelističkom časopisu "A Speleo

Stamp Collector" koji izlazi u Nizozemskoj (u broju za prosinac 2016, str. 8-9).

Vlado Božić

